

СЦЕНАРІЙ ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ Й МОВИ

“РІДНА МОВА ЧИСТА, ЯК РОСА”

Звучить пісня «Гімн українській мові» (Тріо «Крайня хата»).

Викладач

В землі віки лежала мова

І врешті вибилась на світ.

О мово, ночі колискова!

Прийми мій радісний привіт.

Навік пройшла пора безславна..

Цвіти і сяй, моя державна...

Мова – це одне з багатьох чудес світу. Вона являється тим цінним надбанням нашого буття, тією скарбницею важливих знань, що визначає нашу ментальність. У ній сконцентровано всі бажання, надії та сподівання мільйонів людей, що являють собою єдиний народ.

Саме вона – наша мова – втілює в собі український характер, нашу пам'ять, історію та душевну міць, наші звичаї і традиції, розум і багатючий досвід поколінь, ніжну красу і силу душі людської.

І це так, бо, як сказав Володимир Сосюра:

„Мова – це душа народу, а народ без мови не народ”.

Із святом вас, шанувальники рідного слова!

Ведучий. Сьогодні, 9 листопада, — День української писемності й мови. Свято було встановлено 6 листопада 1997 року Президентом України Леонідом Кучмою за підтримки ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливої ролі нашої мови для розвитку українського суспільства Указом № 1241/97 „Про День української писемності та мови”.

В Указі було зазначено:

„Установити в Україні День української писемності та мови, який відзначати щорічно 9 листопада в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця”.

Ведуча

Із святом вас, шанувальники рідного слова.

О рідне слово, хто без тебе я?
Німий жебрак, старцюючий бродяга,
Мертвяк, оброслий плиттям саркофага,
Прах, купа жалюгідного рам'я!
Моя ти — пісня, сила і відвага,
Моє вселюдське й мамине ім'я!
Тобою палахтить душа моя,
Втішається тобою серця спрага.

Тебе у спадок віддали мені
Мої батьки і предки невідомі,
Що гинули за тебе на вогні.
Так не засни в запиленому томі,
В неткнутій коленкорівій труні —
Дзвени в моїм і правнуковім домі.

Ведуча

Людині визначено Богом місце народження, країна, небо ; вона не може нічого того поміняти, як не може поміняти саму себе. А якщо щось із того призначеного їй, поміняє, то не на краще, бо чуже ніколи не буває кращим. І куди б ти не пішов – твоя Батьківщина, земля твоя, твоя мова, твій народ завжди будуть з тобою.

Я так люблю, я так люблю тебе,
Моя співуча українська мово!
В тобі шумить Полісся голубе,
І дужі хвилі гомонять Дніпрові.

В тобі живе Карпатська височінь,
Що манить у незвідане майбутнє,
І степова безкрая широчінь,
І Кобзарева дума незабутня!

Ти, рідна мово, чиста, як роса,
Цілюща й невичерпна, як криниця.
Святиня наша, гордість і краса,
Ти — розуму народного скарбниця!

Як легко йти з тобою по землі
І підставлять вітрам лице відкрите!
Для мене ти — як і насущий хліб,
Без тебе я не зміг би в світі жити.

Ведучий

Корені українського слова проросли з найдавніших діалектів праслов'янських племен, рясними пагонами розвинулися в часи Давньоруської держави. Древнє слово квітами-перлами розцвітало у найдавніших пам'ятках культури Київської Русі, у полемічних творах, у красному письменстві різних часів.

Кожна епоха дарує людству нові винаходи і відкриття. Найбільшим винаходом людства було письмо. Писемні знаки дали людям можливість зберегти істинне знання. Адже саме завдяки написаному слову люди збагнули світ і своє місце в ньому.

Мова кожного народу,
Неповторна і — своя.
В ній гримлять громи в негоду,
В житі — трелі солов'я.
На своїй природній мові
І потоки гомонять,
Зелен-клени у діброві
По-кленовому шумлять.
Солов'їну, барвінкову,
Колосисту — на віки —
Українську рідну мову

В дар дали мені батьки.
Берегти її, плекати
Будем всюди й повсякчас,
Бо ж єдина — так, як мати —
Мова в кожного із нас.

Ведуча. А зараз згадаємо історію літописання, яке почалося в Україні дуже давно, трохи не одночасно із запровадженням християнства на наших землях. Перші старі літописи не дійшли до нас в оригіналах, а збереглися в копіях або переробках. У 1113 році з'явилася славнозвісна праця печерського Нестора «Повість временних літ».

*Наперед виходить читець.
(читає текст про Нестора-літописця).*

Він прийшов до Києво-Печерської лаври сімнадцятилітнім юнаком і назавжди залишився тут, щоб стати не тільки монахом-чорноризцем, а й батьком української історії. Ще застав тут славетного Феодосія Печерського, йому пощастило на розмови з Великим старцем, і потім він залишив для нащадків образ цього мудрого і чистого чоловіка, який дбав про благо рідної землі й хотів щастя для кожної людини в ній.

Ведуча. Усі історики сходяться на тому, що Нестор був надзвичайно освіченою людиною, добре знав і давньоруські, й іноземні літописи, які читав в оригіналі. Є версія, що своє відоме «Читання про Бориса й Гліба» (так називається один із його творів про князів, проголошених святими Руської церкви) він написав грецькою мовою, оскільки «Читання...» за вперше адресувалося читачам Візантії та інших країн християнського світу, де ця мова широко побутувала.

Ведучий. Нестора часто називають літописцем. Це так, він справді вів літопис, але правильніше його називати письменником та істориком. Не просто першим професійним істориком Русі, а батьком усієї нашої історії. Він дотримувався літописних форм і хронологічної послідовності викладу подій, але прагнення висловитися ширше й докладніше диктувало йому численні вставні оповіді в «Повісті временних літ» (згадаємо, наприклад, історію життя і смерті віщого Олега або розправу княгині Ольги з жителями міста Іскоростеня). Це виходить за рамки загальноприйнятих тоді сухувато-ділових літописних сказань. Так конкретизовано й художньо яскраво до Нестора не писав на Русі ніхто.

Серед багатьох людей поширена така думка: Нестор — єдиний автор «Повісті временних літ». Вона помилкова. Нестор звів в одне ціле різні літописи, створені його попередниками, творчо опрацював їх, збагатив своїм літописом, і з-під його невтомного пера вийшла цілісна й тематично завершена книга, яка не тільки дає уявлення про те, звідки пішла Руська земля і хто у ній найперший почав княжити, але й читається як надзвичайно захоплюючий художній твір на теми нашої історії.

Нестор був надзвичайно незалежною у своїх поглядах людиною. І це часто викликало нарікання князів. Відомо, що Володимир Мономах був невдоволений деякими місцями його «Повісті...». Він наказав після смерті Нестора переписати й передати окремі місця твору. Відомо, що цей наказ виконав ігумен Києво-Печерської лаври Сильвестр. Потім «Повість...» зазнала нових переробок. І це не могло не позначитися негативно на її тексті — подекуди в ньому зникли стрункість і послідовність викладу подій, точність датування, з'явився безсторонній сухуватий переказ.

Ведуча. Нещодавно в ближніх печерах Київської лаври знайдено прах майже дев'ястсот літ тому похованого тут Нестора. Після вивчення черепа історика скульптори виліпили його ймовірний портрет, високе чоло, аскетичне обличчя ченця, довге волосся, задумливий погляд. А ще раніше його живописний портрет зі своєї уяви написав видатний сучасний історик Михайло Брайчевський. Одягнений у чорну одіж Нестор з пером у руках застиг перед чистим аркушем. Його губи міцно стиснуті, а у великих очах світиться думка про минуле й про сучасне...

Ведучий. У цілості збереглася найцінніша пам'ятка давньоруської літератури «Слово о полку Ігоревім». А найперша наша пам'ятка, «Остромирове Євангеліє», написана у Києві 1056—1057 років. На «Пересопинському Євангелії» присягають на вірність Україні наші президенти.

А тепер послухаємо, як функціонує українська мова як мова українського народу.
Українська мова – державна мова України

Я запитую в себе, питаю у вас, у людей,
Я питаю в книжок, роззираюсь на кожній сторінці –
Де той рік, де той місяць, той проклятий тиждень і день,
Коли ми перестали гордитись, що ми - українці?..

Віктор Баранов

Ведуча.

Упродовж кількох століть український народ привчали до думки про нібито „вторинність” української мови, ретельно приховуючи від нас величезний масив української писемності, історії та культури, яка сягає глибокої давнини і нараховує багато тисячоліть.

За науковими розвідками лінгвістів, мова української народності почала формуватися ще в VI – IX столітті. Процес унормування загальнонародної української мови вчені відносять до XIII – XIV століття. У різні періоди літературна мова української народності поєднувала в собі елементи давньоруської писемної мови (X – XIII ст.), українсько-білоруської (XIV – XV ст.), слов'яно-української, староукраїнської („простої мови”), церковнослов'янської (XIV – XVII ст.). Інтенсивне формування нової української мови дослідники відносять до другої половини XVIII – XIX століть.

Ведучий .

Зачинателем сучасної української літературної мови вважається І. П. Котляревський, а основоположником – Т. Г. Шевченко. Разом з розвитком писемного слова український народ став великою нацією. Ще Вольтер зазначив, що всі основні європейські мови можна вивчити за шість років, а свою рідну мову треба вивчати все життя. У 1989 році Верховна Рада УРСР надала українській мові статус державної.

Зараз українська мова оживає в школах, дитячих садках, на телеекранах, на рівні державного спілкування. Плекають і пестять її наші поети й письменники. Добре знання української мови – це обов'язок кожного громадянина суверенної України. На жаль, мовна ситуація сьогодні далеко на ідеальна. Люди погано володіють українською мовою. У ній побутують перекручені слова, діалектизми, русизми, слова-паразити.

Але українська мова має майбутнє. Адже вона народжується не просто з уст українського народу, а з глибин його серця й душі. Обов'язок кожного з нас – турбуватися про її долю, удосконалювати, збагачувати.

Ведуча.

Українська мова вивчається у школах та вузах США, Канади, Франції, Польщі, Чехії та інших держав. Вона є однією з робочих мов ООН, а в Римі з 1989 року існує Міжнародна асоціація україністів. Українську мову вважають рідною 67, 5 % населення. У той же час на сьогодні російськомовні жителі України складають близько 70 %, а книжковий ринок на 90 % заповнений виданнями з Росії. Українці сходу й півдня практично повністю позбавлені українського слова. Хоча поза межами України наша мова в усній формі поширена в Росії, Молдавії, Чехії, Словаччині, Румунії, Сербії, Хорватії, Угорщині, у країнах Латинської Америки, Австралії, США та Канаді. Чому наша рідна мова повноправно існує за межами України? Чому спілкуватися нею не вважають за сором та образу інші? Чому вона цікавить всіх, крім нас – прямих її нащадків?

„Я живу в Україні, тому готова розмовляти українською мовою, навіть коли цілий світ буде проти,“ – писала Олена Онищук.

Ведучий.

Молитва

Гріховний світ вирує неспроста,
Підступний демон, що керує нами,
Та піднімається нетлінно над віками
Велична постать вічного Христа.
О Господи ! Знайди нас всіх, знайди,
Бо ми блукаєм хащами ще й нині,
Прости гріхи й провини безневинні,
І до спасіння всіх нас поведи.
О Господи ! Зціли нас всіх, зціли,
Всели в серця неопалиму мрію,
Щоб ми, пізнавши віру і надію,
Жорстокий світ добром перемогли.
Моя прекрасна українська мова,
Найкраща пісня в стоголоссі трав.
Кохане слово, наше рідне слово,
Яке колись Шевченко покохав.
Ти все знесла насмішки і зневаги,
Бездушну гру ворожих лжеїдей,
Та сповнена любові і відваги
З-за ґрат летіла птахом до людей.
Ти наш вогонь на темнім полі битви,
Невинна кров пролита в боротьбі.
Тебе вкладаєм тихо до молитви
І за спасіння дякуєм тобі.

Ведуча. Сьогодні від нашого покоління в цілому і кожного з нас зокрема, залежить чи звучатиме гордо і могутньо ім'я Україна і Український народ в третьому тисячолітті на вершинах людської цивілізації, чи кане воно у забуття, зазнавши духовної і фізичної смерті.

Ведучий. Прислухаймося у цей день до мови могил. Хай до вух наших дійде голос великих героїв, що одним з'єднаним могутнім хором до нас живих промовляють: “Українці! Будьте гідними! Боріться за своє достойне життя! Здійсніть наш заповіт”. І коли цього голосу слухатимуть мільйони, ми зможемо спокійно глянути у майбутнє.

Бо тоді мільйони щоденним трудом, а коли прийде потреба, то жертвою крові свідчитимуть, що Україна живе, бореться, житиме і перемагатиме.

Ведуча. Будьмо ж гідними великої слави героїв України, які твердо вірили, діяли, знали: Українська нація народилася тоді, коли в її обороні впала перша крапля червоної української крові на чорну українську землю. Українська нація, мова існуватиме доти, доки хоча б один українець буде готовий покласти своє життя в її обороні.

На фоні відео про «Майдан. Україна»

Сторіччями здригався мій народ
Від ярм, від зрад й кривавих заворушень,
І мову як духовний ополот
Втирали в бруд прями́сінько у душах.
Шевченко вмер. І Лесі вже нема.
Є незалежність. Є уже свобода.
І все одно ще темно від примар.
І все одно щось гірко труїть воду.

Ведучий: Здавалось все скінчилося, давно минуло і більш ніхто не пройде шляхом тих кривавих дій. Та не так здавалось, як вже сталося. Що робиться з тобою, чому ти плачеш, Україно?

Небесна Сотня – то в серцях вогонь.
Він гаряче палав за Україну.
Віднині тихим співом заспокой
Ти, земле рідная, свою дитину.
Небесній Сотні шана й молитви,
За чисті душі, що злетіли в небо.
Їм шлях високий Боже, освяти.
І в мирі, Господи, прийми до себе.

Відеоролик (Нігоян)

Ведуча.
Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для правди, для волі!..
Шуми, Україно, як рідні ліси,
Як вітер в широкому полі.
До суду тебе не скують ланцюги,
І руки не скрутять ворожі:
Стоять твої вірні сини навкруги
З шаблями в руках на сторожі.
Стоять, присягають тобі на шаблях
І жити, і вмерти з тобою,
І прапори рідні в кривавих боях
Ніколи не вкрити ганьбою!

Ведучий. Нетлінним скарбом століть називають національну мову і літературу — скарбом, що передається від покоління до покоління, що об'єднує минуле й прийдешнє. Мова — живий організм, вона розвивається за своїми законами, а тому треба у чистоті берегти цей скарб, прислухаючись до слів Павла Мовчана: „У мові кожного народу закладені і шлях до Правди, і шлях до істини!”

Викладач

Мово! Пресвятая Богородице мого народу! З чорнозему, з любистку, м'яти, рясту, євшан-зілля, з роси, з дніпровської води, від зорі і місяця народжена.

Мово наша! Мудра Берегине, що не давала погаснути земному вогнищу роду нашого і тримала народ на небесному олімпі волелюбності, слави і гордого духу.

Мово! Велична молитво у своїй нероздільній Трійці, що єси ти і Бог- Любов, і Бог- Віра, і Бог- Надія! Мово, що стояла на чатах коло вівтаря нашого національного Храму й не впускала туди злого духа ганьби та й висвячувала душі козацького роду спасенними молитвами і небесним вогнем очищення, святими водами Божого річища, щоб не змалів і не перевівся нарід той. І множила край веселий, святоруський і люд хрещений талантами, невмирущим вогнем пісень і наповнювала душі Божим сяєвом золотисто-небесним, бо то кольори духовності і Господнього знамення.

Мово наша! Дзвонкова кринице на середохресній дорозі нашої долі! Твої джерела б'ють десь від могил магми, тому й вогненна така. А вночі купаються в тобі ясні зорі, тому й ласкава така. Тож зцілювала Ти втомлених духом, давала силу, здоров'я, довгий вік і навіть безсмертя тим, що пили Тебе, цілющу джерелицю, і невмирущими ставали ті, що молилися на дароване Тобою Слово. Бо «споконвіку було Слово. І Слово було у Бога. І слово було Бог»....
....Я ж Тебе викликаю із нетрів, із боліт, із забуття. Я ж висвячую Тебе святою водою і священним вогнем. Я ж самоспалюючою Любов'ю своєю відгоню від тебе злих духів, молюся за тебе і на Тебе, скроплюю живою водою воскресіння, виціловую лик Твій скорботний, Матір Божа, Мово мого народу!

Прости! Воскресни! Повернися! Возродися! Забувай віщим і вічним Словом від лісів – до моря, від гір – до степів! Освіти від мороку душі і освіти святоруську землю. Русь-Україну возвелич, порятуй народ її на віки (Катерина Мотрич)